

Szelényi Károly:
SZÍNEK A fény tettei és szenvedései
Goethe színtana a mindennapokban

Mottó: „A színek a fény tettei, tettei és szenvedései. Ebben az értelemben elvárhatjuk tőlük, hogy felvilágosítással szolgáljanak a fényt illetően.” (J. W. v. Goethe)

Megjelent 2012 februárjában a Művészetek Háza, Veszprém és a Magyar Képek, Budapest közös kiadásában.

A könyv német változatát a lipcsei Seemann Kiadó terjeszti.

A könyv műszaki adatai: 225 x 270 mm formátum, 208 oldal, keménytáblás kivitel, mintegy 370 színes illusztrációval, színskálával

Szelényi Károly fotóművész mintegy másfél évtizeddel ezelőtt kezdett hozzá a színtan történetének és jelentős kutatóinak tanulmányozásához, céltudatosan gyűjtve a képanyagot az elméletek illusztrálására. A színek keletkezésével, észlelésével, azok hatásával számos filozófus és művész foglalkozott Arisztotelésztől kezdve Leonardo da Vincin, a Bauhaus oktatóin (Johannes Itten, Josef Albers, Vaszilij Kandinszkij), Moholy-Nagy Lászlón keresztül egészen Harald Küppersig és Nemcsics Antalig.

A könyv a színtan történetének és az alapfogalmak rövid ismertetése után bemutatja a fizikai jelenségek színtani vonatkozásait, a térhatás alapfogalmait, a szíkontrasztokat, a harmóniatant, a színeknek a természetben, az épített környezetben, a társadalmi jelképrendszerben betöltött szerepét és a színek szimbolikus jelentését.

A szerző kiemelt jelentőséget tulajdonít Johann Wolfgang von Goethe tevékenységének, aki a

színtan csaknem minden területén rajta hagyta kézjegyét. A költő prizmával végzett kísérleteinek megismétlésével igazolja, hogy a ma is érvényes színek hat alapszínét Goethe határozta meg. *„Az elemi színtannak kizárólag három vagy hat színnel van dolga, melyek kényelmesen belefoglalhatók egy körbe. Minden egyéb végtelen sokféle módosulat már inkább az alkalmazáshoz tartozik, a festészet technikájához, a színezéshez, egyáltalán: az élethez”* - írja a Színtan bevezetésében (Hegedűs Miklós fordítása).

A szerző saját kísérleteit is bemutatja Goethe Színtanának igazolására: a színes árnyékok, a szimultán és szukcesszív kontrasztok jelenségét. A gazdag fotóanyag pedig bizonyítékot szolgáltat a színek esztétikai és pszichológiai hatására a mindennapokban.

Színtörténeti „csemege” a nyomdász Kner Imre és Kodály Zoltán közösen összeállított dūr-moll-hangzatok színes megjelenítése (Tolcsvay László zeneszerző tanulmányával). Farkas Attila a katolikus egyház színszimbolikájáról, Raj Tamás pedig a Biblia színeiről ad érdekes összefoglalást.

A színjelenségek és kontrasztok megjelenítéséhez egy színtárcsa is rendelkezésre áll.

Vélemények a kiadványról

Megyik János képzőművész

Megjelent egy könyv a színekről, amelyet már régen vártam. Karesz sokat beszélt e munkájáról; prizmákról, tojásról, reflexekről, színskáláról, Goethéről. Sokat kísérletezett, létrehozott egy sajátos színtárcsát, amellyel kreatív játékokat lehet csinálni és így a színek természetéről sok mindent megtudni. Ez egy olyan könyv, amely tudományos igényű és ezzel együtt a felfedezés szórakoztatását tudja nyújtani.

Szelényi Károlynak azért sikerült mindez, mert elsőrendű fényképész és a képlátása teszi mindezt szemléletesé és izgalmassá. Egy egészen fantasztikus könyv született.

Horváth Dénes festő, grafikus

Goethe prizmáján keresztül történő elragadóan komoly szín-játék ily módon történő bemutatása már régóta váratott magára. Szelényi ezt megtette, és köszönet érte.

Az általa lencsevégre vett műemlékek, egyházi és polgári épületek, tájak és események művészfotóinak telitalalatszerű beépítése a szín- és fénytan e sajátos feldolgozásába és a lényeglátató "modellező" TOJÁS felvételek e speciális "virtuális atlasz" kétfonatú gerincvezetéke.

Nagy Gergely építész, az ICOMOS elnöke

Természetesnek vesszük, hogy látunk, hogy a színek világunk része. De kérdés, hogy értjük-e amit látunk, amit harmóniának, vagy amit disszonánsnak érzünk? Vagyis tudjuk-e, hogy mi vesz körül bennünket, mi a színek szerepe, mit közvetítenek? A színvilág rendszerének és összefüggéseinek a bemutatására vállalkozott az eddig fotósként ismert Szelényi Károly. Ami mellett általában elmegyünk, az képein csodaként jelenik meg. Most a színek világába vezet bennünket. Goethe elfeledett színtanát újra felfedezve, az eddig ismeretlen FÉNY képezés segítségével sikerült szemléletesen bizonyítani és láttatnia a színvilágban uralkodó rendet. Egy új világot tárt fel, ahol megismerhetjük a színek lehetőségeit, törvényszerűségeit. Látni tanít a könyv, tudatosítja a megfogalmazhatatlan és érthetetlen természetet. Ha értjük amit látunk, mélyebb összefüggésekre is rácsodálkozhatunk, az okos látás a gondolatokat is másképp vezérli. Ezt a tudást adja a könyv.

Dr. Deme Tamás PhD, művelődéskutató, egyetemi docens

Érdemes kimondani az elején a minőséget, ez előfeltétele a megértésnek: *alapkönyvet* írt Szelényi Károly. Olyan alapkönyvet, amely kötelező olvasmány kell legyen minden képző- és iparművészeti képzésben, a látásneveléssel foglalkozó felsőoktatásban, pedagógusképzésben, s az amatőr képzőművészeti és tárgyformáló szakkörökben. ...ez a könyv hiánypótló, egyszerre szakmai és népszerűsítő, stílusában is színes (színelméletnél mi lehetne más?), tankönyv, ráadásul érthető – ami a mai művészetelméleti kínálatban eléggé ritkaságnak számít. Summázva: jó könyv, s több szempontból különleges.

Szelényi Károly ... fotósként indult, de annál sokkal több lett – fotóművészként, a Balaton szerelmeseként, több művészeti fotóalbum szerzőjeként, az Iparművészeti Főiskolán fotót tanító tanárként tartják számon. Ez a mostani könyve a színelméletről viszont meglepetés és ajándék – szakmának, érdeklődőknek egyaránt. Ebben is hasonlít választott “hősére”, Goethe-re, aki költő létére a tudomány – a fizika – világába merészkedett. Szelényi fotóművészként követi a példát, a képalkotó múzsa felől a szintudomány múzsája felé fordul.

Szelényi választott témája, a szintan óriási terület. Valószínűleg érezte ennek szinte megragadhatatlan, hatalmas voltát, ezért egyetlen szerzőre, Goethe-re koncentrált. Ezt jól tette, de igazán áttekinthetővé azáltal lett a mű, hogy bemutatta a Goethe előtti és Goethe utáni tudósok állításait, hasonlóságait s különbözőségeit is. Ezáltal jelentős történelmi keretbe került a főszereplő, akire így már lehetett fókuszálni.

A színelméletben a történelmi fejlődés során rengeteg vélekedést, értelmezést írtak le. Newton és Goethe szemlélete között több ponton ellentét látszódik. (Newton például a tiszta fényt tanulmányozta, mennyiségi analízist alkalmazott, Goethe a formákat és határokat vizsgálta prizma által, a látvány minőségének kutatásával.) Heisenbergnek kellett jönnie ahhoz, hogy megvilágosodjék: Newton és Goethe “a valóság két különböző síkját keresik”, s felfogásaik bizonyos értelemben kiegészítik egymást.

Kner Imre ... már a színelmélet alkalmazása, az életvitel és életmód, ízlés felé viszi a gondolatot: “*A színízlést nem lehet tanítani, mert az a szem kultúrája.*” Ritkán lehet ilyen tömör, axiomatikus tézist olvasni, mint amelyet itt Kner remekelt. Szinte kodályi magasságba emelte a mondatát. Külön érdeme Szelényinek, hogy Kner Imrét beillesztette a színelmélet híres (leginkább fizikus) elemzői közé és a hazai alkalmazók egyikeként méltó módon mutatta be ezt a kiváló könyvművészt, nevezetes tudományos “színkörével”.

Dan Reisingert idézem: “Szelényi Károly ezzel a könyvvel visszaadta a világnak Goethe színeit.” Igaza van. Szinte szánszalmasan színtelenné szürkült korunk azonban még többet kér. A felismert tudás alkalmazását. Hogy elérjünk oda: amit tudunk, tegyük is. S tudja pedagógiánk is, mit teszünk. Élünk színesen!

Magyar Iparművészet, 2012/3.

Németh Zsolt a fizika tudomány kandidátusa

Szelényi a fénytán goethei „geocentrikus világképét” igazolja *Színek. A fény tettei is szenvedései* című új könyvében, lenyűgöző szakmai tudással, de mindenféle tudományoskodást mellőzve, hiszen a képei tesznek tanúságot, azok beszélnek. A tojásban megtalálta azt a formát, amellyel tökéletesen demonstrálni tudja a „fény tetteit és szenvedéseit”: a különböző színkeveredéseket, kontrasztokat, tónusokat, telítettséget. A fotóművész az olvasót aktívan bevonja a kísérletezésbe: a könyvhöz tartozó egyszerű és praktikus, kivehető színtárcsa segítségével maga is játszhat a színekkel.

Ezután a „kötelező gyakorlat” után, melynek igényes végrehajtásában több szaklektor tanácsai is segítettek a szerzőt, következik a szabadon választott „kűr”, melyre e kiadvány esetében csakis a legmagasabb pontszám adható. A világjáró fotóművész legjobb felvételeiből válogat, melyek között műtárgyfotók, több földrészről való város-, táj- és életképek egyaránt akadnak, s ezekkel illusztrál egy-egy optikai jelenséget. Ugyanakkor ott vannak a könyvben azok a nagyon magas színvonalon elkészített „tankönyvi” fotók is, amelyek nem a „valóságban” illusztrálnak, hanem a tojásan mutatják meg ugyanazt az optikai jelenséget. Szelényi Károly még azt is felfedi az olvasóknak, hogy milyen eszközökkel készítette demonstrációs felvételeit, melyek között több, prizmán keresztül készített bravúros fotó is szerepel.

Ez a könyv még azok számára is érdekes élmény lesz, akiket fikarcnyit sem érdekel Goethe színtana, „csak” a színek játékát szeretnék élvezni. Ugyanakkor kötelezően oda kellene kerülnie minden fényképész, képzőművész és építész polcára, annak is arra a részére, amelyik leginkább a gazdája keze ügyébe esik. De nem csak az övékére: divat- és öltözképzés, kirakattervezés, reklámszakemberek is nagy haszonnal forgathatják. Szakkönyv, de nem a hagyományos értelemben, hanem abban, hogy tanít – tudatosabban látni és bánni a színekkel.

Lutz Heusinger a Foto Marburg fotóarchívum egykori igazgatója

Egyszer végigolvastam a „Fény tettei és szenvedései”-t, és ez nem volt az utolsó alkalom. Nem tudom, mi ragadott meg engem jobban: a szellemi anyag gazdagsága, a pedagógiai ügyes ábrázolás vagy az éppenséggel csodálatos képanyag, amely lehetővé teszi gondolatainak képi követését is. Szakmai határok éppen úgy nem léteznek az Ön számára, mint műfaji határok. Hogy Ön ezt hogy hozta létre, nekem már egy kissé rejtélyes. Nagy köszönettel munkájáért és ezért a szép ajándékért.

A könyv a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában került ismertetésre 2012. novemberében. Szemelvények az elhangzottakról:

Foto: Klára Láng

Budapest, 10. 10. 2012

Dr. Babus Antal, a könyvtár igazgatója:

Nem véletlen, hogy Szelényi Károly könyvének bemutatása itt kapott helyet. Az Akadémia Goethe-gyűjteménye Európa 4. legnagyobb különgyűjteménye mintegy 4000 tétellel. A gyűjteményt az 1818-ban született Elischer Boldizsár eperjesi ügyvédnek köszönheti a könyvtár. Szelényi Károly lehetőséget kapott arra, hogy Goethe színtanának értékes illusztrációit lefényképezhesse és azokat saját kísérleteivel kiegészítve bizonyítsa a költő igazát.

Dr. Marosi Ernő, az MTA rendes tagja, művészettörténész

Marosi professzor a könyv német változatának elolvasása után egy levélben reagált annak tartalmára.

Nem tartja véletlennek, hogy Szelényi elméleteinek bemutatására a tojást választotta. A tojás a természet titokzatos alkotása, egy olyan alakzat (Gestalt), amelyből sem elvenni, s melyhez sem hozzátenni nem lehetséges, esztétikai értelemben egy nem véletlenszerű, de törvényszerű valami. Nem véletlenül jelentette ez a rejtélyes természeti képződmény az életet, a világot, az elszakíthatatlan emberi kapcsolatokat.

Szelényivel való több évtizedes ismeretsége révén már korábban meggyőződött arról, hogy a fotográfus több annál, mint egy reprodukciós készülék emberi kioldója. Ahogy állításai igazolására felvonultatja gazdag alkotómunkájának dokumentumait, bizonyítja azt, amit művészek, művészettörténészek hangsúlyoznak: a műalkotás egy kettős fénytörés eredménye, amely egyrészt a látás folyamatában, másrészt a visszaadásban jelenik meg.

A könyv nagy érdeme, hogy a színtan nagyjainak felsorakoztatása mellett Kner Imre nyomdász és tipográfus szinte elfelejtett színesztétikájának és színelméleteinek figyelmet szentel.

Szelényi kísérletei több művészettörténeti fogalom megítélésében (kolorizmus, fény-árnyék-jelenségek, utóképek stb.) hasznosíthatóak lesznek.

Maurer Dóra festőművész, a Széchenyi Művészeti Akadémia tagja

Gyakorló egyetemi tanárként üdvözlö a könyvet, amely a hétköznapi jelenségek bemutatásán keresztül hívja fel a figyelmet az érzékelés fontosságára, a színek létezésének örömére.

Szerinte igen fontos, a színeket nem egy tudati szinten megrekedve, hanem folyamatukban, állandó változásukban lássuk, ami tulajdonképpen eléggé fárasztó. Szelényi nagy érdeme, hogy ebben a

pedagógiai szempontból hiánypótló munkában, kamarája segítségével a mindennapi jelenségeken, érzéki csalódásokon, a szíkontrasztok működésén keresztül mutat rá a színlátás relativitására, az emberi színészlelés pszichológiai tényezőire.

Károly Szélényi
Farben – Die Taten des Lichts
 Goethes Farbenlehre im Alltag
 Februar 2012
 224 Seiten
 250 farbige Abbildungen
 Hardcover, mit Farbenscheibe
 22,5 x 27 cm
 € [D] 29,90 € [A] 30,80 SFr 41,90
 ISBN 978-3-65102-289-9
 WCS 1 953

Experimente zu Farbphänomenen

**E. A. SEEMANN
KUNST/PRAXIS**

*»Die Farben sind Taten des Lichts,
Taten und Leiden. In diesem Sinne
können wir von denselben Aufschlüssen
über das Licht erwarten.«*
 Johann Wolfgang von Goethe

Außerdem lieferbar:

»Die Sprache der Farben
Beobachtungen der Farben in der
Wissenschaft und Kunstgeschichte
» E. A. SEEMANN, 14. Aufl., 14. Aufl., 14. Aufl.
ISBN 978-3-65102-289-9

- ▶ Mit Farbenscheibe zum Selberexperimentieren
- ▶ Versuche des Autors beweisen die Theorien Goethes
- ▶ Vermittelt Basiswissen und erklärt die Rolle der Farben in der Alltagswelt

Mit der Wahrnehmung der Farben haben sich viele Philosophen und Künstler befasst. Manche von ihnen setzen sich intensiv mit dem Thema auseinander, so Johann Wolfgang von Goethe, Johannes Itten, György Kepes, László Moholy-Nagy, Josef Albers und Wassily Kandinsky. Auf der Basis ihrer Erkenntnisse macht der Autor mit Harmonielehre sowie LICHT- und RAUMWEKUNG bekannt und erklärt, warum einige Verkehrschilder blau sind, was ein »gepaltertes« Komplementärkontrast ist oder wofür Türkis steht. Alle Aspekte in diesem Buch werden durch Fotos und Grafiken verständlich gemacht.

Károly Szélényi, geb. 1943, Fotograf, lehrte 1970–1986 an der Ungarischen Hochschule für Angewandte Kunst und Design, Budapest; Herausgeber vieler Landschafts- und Städteportraits, für die er ausgezeichnet wurde. Er erhielt 2010 einen Preis für die Präsentation der Experimente Goethes zur Farbenlehre, Teilnahme an zahlreichen Ausstellungen.

E. A. SEEMANN

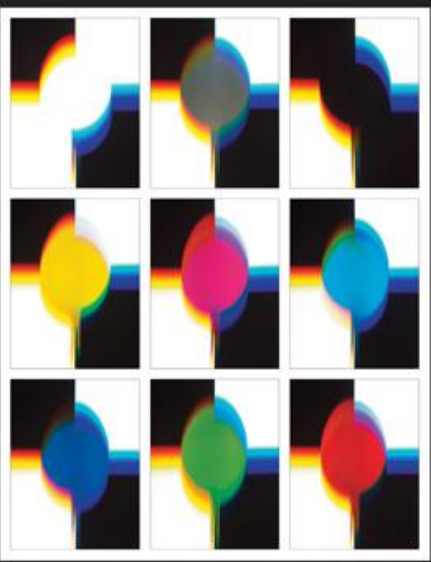
Kunstpraxis

42

SZÉLÉNYI
KÁROLY

SZÍNEK

A FÉNY TETTEI ÉS SZENVEDÉSEI

A magyar nyelvű kiadvány kapható:

Magyar Képek Kiadó, 1051 Budapest, Nádor u. 20. I/26.
 (előzetes egyeztetés alapján) Tel.: 06 30 813-4301

Művészetek Háza, 8000 Veszprém, Vár u. 17.
 Tel.: (88) 425-204, www.arthouseweb.hu

Művészek Boltja, 1028 Budapest, Vörösmarty u. 30.
 Tel.: (1) 397-5353, www.muveszekboltja.hu

Szépítőművészeti Múzeum Shop, 1146 Budapest, Dózsa György út 41.
 Tel.: (1) 469-7293, shop@szepmuveszeti.hu

Litea Könyvszalon, Budai Vár - Hess András tér 4. Fortuna udvar,
 Tel.: (1) 375-6987, www.litea.hu

Balassi Kiadó, 1137 Budapest, Katona József utca 9-11.
 Tel.: (1) 336-1080

Örkény István Könyvesbolt, 1137 Budapest, Szent István krt. 26.
 Tel.: (1) 782-1711

Prest Arte Kft, 520019 Sepsiszentgyörgy, Daczó u. 11.
 Románia, Tel.: (+40) 740-015-448